

Erik Österlund, groot-imker in Zweden

Eerke Pot

Midden-Zweden lijkt geen goed bijengebied. De zomers zijn er kouder dan in Nederland, het regent er even vaak en de winters zijn er lang en streng. Toch kan er plaatselijk veel honing worden gewonnen want de natuurlijke dracht is er soms bijzonder goed.

Grote oogst

Erik Österlund woont in zo'n gebied, zo'n honderd kilometer ten westen van Stockholm, vlakbij het plaatsje Hallsberg. Al ruim twee decennia imkert hij. Eerst met lokale bijen, die vanwege zwermen en steken niet zo bevielen. Later met Italiaanse (een soort Zweeds stokpaardje) en nog later met Buckfastbijen. Met deze bijen haalde hij de hoogste opbrengst: gemiddeld 40 à 50 kilo per volk per jaar. Met zo'n 120 volken een flinke oogst, helemaal, omdat een groot deel voor een mooie prijs als Zweedse honing afgezet kan worden. De honing wordt vooral gehaald van de rijke ondergroei van het bos. Met name van de wilde framboos, maar ook vuilboom, wilgeroosje en soms van heide. Ook wordt er wel koolzaad of boterzaad in de omgeving geteeld, en in weiden komt vaak witte klaver voor.

Beoordelen van het loopgedrag van een volk.

Grote volken

Erik werkt met veel kleine ramen en met grote volken. Bij voorkeur gebruikt hij alleen het honingraam van Dadant waarvan er twaalf in een bak gaan, en drie van zulke bakken vormen de broedruimte van een volk (qua volume is dat evenveel als drie standaard-broedbakken). Deze ruimte moet van mei tot ver in oktober helemaal vol zitten met bijen, anders is er iets

niet goed. Bij de minste dracht wordt een honingkamer geplaatst en zo gauw de bijen er flink mee beginnen te werken, komt de tweede erop. Stelregel is: de bovenste mag nooit meer dan halfvol raken. Als de dracht goed blijft kan dat doorgaan tot tien hoog, dus zeven honingkamers. Daarna moet wel afgenomen worden, anders wordt de stapel zo hoog, dat een volle (en zware) bak niet meer is te verwijderen. Ingewinterd wordt met 20 kg honing en 10 kg suiker. Er moet altijd een zeer behoorlijke voorraad in de kast zitten.

Volken die zwermneigingen krijgen, zich niet voldoende ontwikkelen, te veel steken of anderszins niet voldoen, krijgen een nieuwe moeder. Hiervoor worden de hele zomer door moeren geteeld. Erik maakt gebruik van twee bevruchtingseilandjes in een van de grote meren vlakbij Hallsberg en van standbevruchting.

Expeditie

In 1989 was Erik Österlund lid van een vierhoofdige expeditie die in Kenya op zoek is geweest naar *Apis mellifera monticola*. Deze vrij grote Afrikaanse bergbij heeft zich aangepast aan het koele weer op 3.000 m hoogte, steekt iets minder dan de andere Afrikaanse rassen, en is mogelijk resistent tegen de varroamijt. Op Mount Elgon, op de grens van Kenya en Uganda werd inderdaad een volk gevonden dat aan de beschrijvingen voldeed, en hiervan werden eieren en sperma (er waren gelukkig ook nog darren) verzameld en mee teruggenomen naar Zweden. Erik heeft van deze eieren moeren geteeld (in maart!) en deze zijn kunstmatig bevrucht met het meegebrachte sperma. Ondanks enorme tegenvallers in de beginfase van het kruisen en telen is het gelukt om een vrij groot aantal moeren te verkrijgen die bestonden uit 25% *Apis mellifera monticola* en 75% Buckfast en omgekeerd.

Kruisen

De moeren met *monticola* bloed vielen op door steeklust en slechte overwintering. Zwermen deden ze weinig of niet, ook niet als de volken zich flink hadden ontwikkeld. Honing halen deden ze wel. Het vlieggedrag was opvallend; terugkerende bijen vliegen niet in rechte lijn maar komen zwenkend in grote bochten aan, en landen dan precies in het vlieggat. Een *monticola* vliegt nog bij 6°C en ook bij schemer vliegt hij langer door.

Door onderling te kruisen of terug te kruisen met

Bijencentrum Israël

J.J. Speelziek

Gedurende ons verblijf in Israël bezochten wij het grote bijencentrum in Moshav Mishmeret, op 30 km afstand van de stad Netanya aan de Middellandse zee.

Een deel van het museum, tevens instructieruimte.

Buckfast en streng te selecteren zijn de eigenschappen opvallend snel verbeterd. In 1993 had Erik al teeltmoeren die redelijk homogene nateelten gaven die qua steeklust, overwintering en zwermgedrag veel leken op Buckfast. En honing halen deden ze minstens zo goed.

Resistent

De varroamijt is in midden Zweden nog niet aangetroffen, wel in Zuid-Zweden en op het eiland Gotland. Moeren van Erik worden hier in met varroamijt besmette volken ingevoerd waarna de varroa-ontwikkeling wordt gevolgd door regelmatig de mijten op de varroabodem te tellen. Deze tellingen zullen moeten aantonen of het eerste doel, varroamijt-resistentie, te vinden is in dit materiaal. Als deze wordt gevonden, volgt nog de zware klus om de resistentie tot een voldoende hoog niveau te brengen. De eerste aanwijzingen zijn zeer hoopgevend. In de tussentijd is Erik al aardig tevreden over zijn creatie; hij voldoet qua steeklust, zwermgedrag en overwintering ruim aan zijn eisen en de honingogst is verbeterd ten opzichte van zijn oude Buckfastbijen. Onder de naam ELGON® biedt hij op kleine schaal moeren voor de verkoop aan.

Ik ben in juli 1994 en juni 1996 een aantal dagen bij Erik geweest en ik was onder de indruk van de enorme volken met zes volle honingbakken halverwege het seizoen maar vooral ook van het vakkundig selectiewerk. Ongetwijfeld zullen we meer horen van de ELGON® bij.

Wel veel werk met zoveel bakken.

Het imkersbedrijf omvat faciliteiten voor groeps-gewijze opleiding, voorlichting, bezichtiging van het productiebedrijf, een citrusboomgaard (bloeit van februari tot april) en een kippenfokkerij (van broed-machine tot kuiken en kip). Het voorjaar, als de citrusbomen bloeien, heeft bij een bezoek uiteraard de voorkeur.

Eén afdeling is geheel afgestemd op voorlichting van kinderen, met name klassen uit het lager onderwijs. Hier is een 'verkleedafdeling', waar de kinderen zich verkleden als bijen, ogenschijnlijk engeltjes met vleugels. Vanaf dat moment functioneren de kinderen als bijtjes. Ze ontvangen verder een soort balgpipet om nectar uit (kunst) bloemen op te zuigen en een stokje met een magnetisch uiteinde om stuifmeelkorrels uit de bloemen op te pikken. Hiermee worden de larven gevoed. Zijn deze verzadigd, dan worden honing en stuifmeel opgeslagen in lege cellen. Naar verluidt vinden de kinderen dat spel eindeloos, ze nemen er wat van mee. Dat laatste geschiedt o.a. in de vorm van een potje honing. Aansluitend aan het bijtjesspel demonstreert Gidi (of een van de medewerkers) hoe het een en ander in werkelijkheid plaatsvindt. De kinderen zijn dan door middel van een doorzichtig nylon gordijn van de bijen gescheiden. Hier krijgen ze o.a. raten met bijen op zeer korte afstand onder ogen.